

УДК 37.091.39

Г.М. Мамус, Тернопіль, Україна / G. Mamus, Ternopil, Ukraine
А.В. Уруський, Тернопіль, Україна / A. Uruskyu, Ternopil, Ukraine
e-mail: m_galina_m@ukr.net

ВИКОРИСТАННЯ ДИФЕРЕНЦІЙОВАНИХ ЗАВДАНЬ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ УЧНІВ ПРОЕКТУВАННЮ ТА ВИГОТОВЛЕННЮ ШВЕЙНИХ ВИРОБІВ

Анотація. За результатами аналізу особливостей навчання учнів проектуванню та виготовленню швейних виробів виявлено суперечності, від успішного вирішення яких залежатиме результативність діяльності старшокласників на заняттях профільного навчання. Проведено анкетування та опитування вчителів трудового навчання та технологій та виявлено недоліки їх професійної діяльності. Обґрунтовано доцільність використання диференційованих завдань у процесі навчання учнів проектуванню та виготовленню швейних виробів в умовах технологічного профілю.

Проаналізовано зміст навчальної програми для профільного навчання учнів за спеціалізацією «Швейна справа» та відповідно до особливостей діяльності старшокласників запропоновано використовувати завдання різних видів і рівнів складності, які учні можуть розв'язувати залежно від їх навчальних можливостей і творчих здібностей. Наведено приклади розроблених завдань та подано пропозиції щодо їх використання у процесі навчання учнів проектуванню та виготовленню швейних виробів в умовах технологічного профілю.

Ключові слова: старшокласники, навчання, технологічний профіль, індивідуальний підхід, диференційовані завдання, швейні вироби.

Annotation. The usage of differentiated tasks in the process of teaching students the design and production of garments. The literary works of researchers, methodologists and practical pedagogues were analyzed on the issue of individualization, usage of differential problems in the educational process, particularly on the lessons of labor training.

Having analyzed the peculiarities of teaching the students the design and manufacture of garments, a number of inconsistencies influencing the efficiency of the results of senior students' studying were revealed.

A questionnaire survey of teachers and labor training and technology was held and a number of negative points of their work were identified. The expediency of using differentiated tasks in teaching students the design and production of garments in terms of technological profile was proved.

The content of the curriculum for profile education students in general educational schools with specialization «Sewing education» was analyzed.

According to the peculiarities of the senior students' activities on the lessons of labor training the usage of tasks of various types and levels was proposed.

Depending on students' learning opportunities and creative abilities the tasks on recognition, classification, ordering, task-substitution, puzzles, unusual and creative tasks that require non-standard approach to solve them were introduced.

The examples of tasks and the propositions of their usage in the process of teaching students the design and production of garments in terms of technological profile were given.

Key words: senior students, studying, technological profile, individual approach, differentiated tasks, garments.

Профільне навчання у старших класах загальноосвітніх навчальних закладів створює умови для якісної освіти учнів відповідно до їхніх задатків, нахилів, здібностей та інтересів. На заняттях технологічного профілю за спеціалізацією «Швейна справа» старшокласники виконують різні види робіт: вивчають теоретичний матеріал про художнє моделювання, конструювання швейних виробів; вдосконалюють знання та вміння у процесі проектування, пошиття та оздоблення виробів з текстильних матеріалів, використання технологічного оснащення. З метою здійснення індивідуального підходу до учнів на будь-якому етапі навчання, у різних видах діяльності актуальним є використання диференційованих завдань.

Проблема індивідуалізації, використання диференціальних завдань у навчальному процесі була і є предметом дослідження багатьох вітчизняних і зарубіжних науковців, методистів і педагогів-практиків. Окремі аспекти реалізації індивідуального

та диференційованого підходів вивчали вчені-педагоги П. Атутов, Ю. Васільєв, І. Волощук, А. Дьомін, В. Мадзігон, В. Поляков, В. Сидоренко, Д. Сметанін, Г. Терещук, Д. Тхоржевський та ін. Питання впровадження диференційованих завдань на уроках трудового навчання розглянуто у працях Д. Тхоржевського (виділено характерні види навчальних завдань для різних видів діяльності), Г. Терещука (запропоновано різноманітні за рівнем складності технічні та технологічні завдання); З. Якубовського (використання карток-завдань різних рівнів); Т. Васенка (рекомендації щодо застосування різнорівневих карток у процесі повузлової обробки швейних виробів); Г. Мамус, О. Севастьянної (розроблено диференційовані завдання для школярів 5 та 6 класу). У дослідженні Т. Черемісіної теоретично обґрунтовано та розроблено методику навчання майбутніх учителів технологій на основі індивідуалізованих пізнавальних завдань, які представлені на трьох рівнях. Проте особливості

впровадження диференційованих завдань на заняттях профільного навчання старшокласників в умовах технологічного профілю розроблено недостатньо.

Мета статті – обґрунтувати доцільність використання диференційованих завдань та навести приклади їх впровадження у процесі навчання учнів проектуванню та виготовленню швейних виробів в умовах технологічного профілю.

За результатами аналізу особливостей навчання учнів за спеціалізацією «Швейна справа» було виявлено низку суперечностей, від успішного вирішення яких залежатиме результативність діяльності старшокласників на заняттях профільного навчання. Насамперед, це суперечності між збільшенням потреб ринку праці у кваліфікованих фахівцях та недостатньою підготовкою їх до такої діяльності в загальноосвітній школі; підвищенням вимог до рівня трудової підготовки учнів і станом організації профільного навчання; підвищенням вимог до рівня знань та вмінь, розвитку учнів та суб'єктивні труднощі пов'язані з рівнем професійної підготовленості вчителів: недостатня теоретична обізнаність педагогів щодо вивчення і врахування індивідуальних особливостей, реалізації позитивного досвіду індивідуального підходу до учнів, застосування методичних розробок і сучасних дидактичних засобів.

З метою виявлення доцільності впровадження диференційованих завдань на заняттях швейної справи, проведено анкетування вчителів трудового навчання та технологій. Як свідчать його результати, на запитання «Чи використовуєте Ви диференційовані завдання на занятті?» 23 % відповіли, що впроваджують їх для підсумкового контролю, 58 % – епізодично, а 19 % відповіли, що зовсім не використовують. 76 % вчителів засвідчили, що диференційовані завдання впроваджують для контролю знань теоретичного матеріалу, а інші – в процесі виконання практичних завдань. 16 % педагогів самостійно розробляють диференційовані завдання; 21 % – використовують для цього підручники, а 63 % вчителів користуються дидактичними матеріалами. На запитання «Які диференційовані завдання найбільш доречно впроваджувати на заняттях проектування та виготовлення швейних виробів?» учителі запропонували: нестандартні невеликі за обсягом завдання – 17 %, розробку творчих проектів – 51 %, а 32 % – вважають за доцільне використовувати диференційовані завдання різних рівнів складності, розроблені відповідно до конкретного навчального матеріалу теми чи розділу.

За результатами опитування вчителів з'ясовано, що деякі з них допускають ряд недоліків: пропонують для розв'язування завдання репродуктивного характеру; завдання не завжди відповідають індивідуальним особливостям та

навчальним можливостям учнів; старшокласники отримують завдання лише на етапі опитування домашнього завдання; контроль знань та умінь учнів з використанням диференційованих завдань здебільшого проводять з метою збільшення кількості оцінок; недостатньо уваги приділяють індивідуальним особливостям та цілеспрямованому розвитку навчальних можливостей старшокласників; за фронтальної форми організації роботи учнів учителі стикаються з труднощами впровадження диференційованих завдань. У зв'язку з недостатньою кількістю часу, відведеного на засвоєння матеріалу, педагоги не завжди коментують правильність та якість виконання завдань.

У ході дослідження було проаналізовано зміст навчальної програми для профільного навчання учнів загальноосвітніх навчальних закладів за спеціалізацією «Швейна справа». Темі розділів програми передбачають залучення учнів до всіх етапів створення моделей одягу в умовах виробничої діяльності: від зарисовування ескізів до оцінювання якості виготовленого виробу. Старшокласники ознайомлюються зі сутністю процесу виробництва та його структурними елементами; загальними відомостями про стандартизацію та контроль якості продукції. Учні вивчають основи спеціального малювання та елементи графічної грамоти; техніку швейного виробництва; технологію обробки окремих вузлів, деталей швейних виробів; конструювання та моделювання жіночих поясних і плечових виробів, їх поетапне пошиття та оздоблення.

Відповідно до особливостей діяльності старшокласників на заняттях швейної справи для розробки диференційованих завдань вважаємо прийнятними запропоновані типи завдань різних видів і рівнів складності [1], які учні можуть розв'язувати залежно від їх навчальних можливостей і творчих здібностей: завдання на розпізнавання, класифікацію, впорядкування, завдання-підстановки, головоломки, нетипові та творчі завдання, які потребують нестандартного підходу для їх вирішення. Нижче наведено приклади таких завдань.

Завдання першого рівня передбачають вибір із двох або більше варіантів їх розв'язків, у тому числі й помилкових, одного або кількох правильних.

Нижче наведено завдання на розпізнавання.

Як називають деталі коміра, що складається з двох шарів тканини?

А – верхній комір ; Б – внутрішній комір; В – нижній комір; Г – підкладка;

Г – прокладка.

Наведемо приклад завдання альтернативного тесту:

М'яку форму рукава створюють за рахунок подовження плечового зрізу.

Це завдання може включати сукупність тверджень, кожне з яких необхідно оцінити та

прийняти («так») чи відкинути («ні»), або відповідно позначити символами «+», «-».

У завданнях на розрізнення, як правило, пропонують кілька варіантів відповідей, серед яких є правильні, неповні, помилкові. Це ускладнює пошук розв'язку.

Наприклад. Якими способами обробляють зрізи рюшу?

А – обкантивальним швом із закритим зрізом; Б – швом упідгин із закритим зрізом; В – швом упідгин із відкритим зрізом; Г – подвійним.

Нижче подано приклад завдання на класифікацію.

Вкажіть, які із перелічених варіантів відноситься до різновиду рукавів покрою реглан.

А – нульовий; Б – одиничний; В – типовий; Г – реглан-погон; Г – реглан-клапан.

До завдань другого рівня належать: завдання-підстановки (завдання з пропусками), у яких свідомо пропущено слово, фразу або інший суттєвий елемент тексту; конструктивні завдання – виконання яких передбачає самостійне відтворення учнями техніко-технологічних відомостей, графічне доопрацювання рисунку без будь-якої підказки у вихідних даних; типові завдання в яких одержані знання застосовують у типових ситуаціях. Нижче подано приклади таких завдань.

Нижче наведено приклад завдання-підстановки.

Вкажіть відсутні лінії базисної сітки креслення штанів:

А – лінія талії; Б – .....; В – .....; Г – лінія коліна; Г – лінія низу;

Д – лінія бічного зрізу; Е – .....; Є – .....

Приклад типового завдання.

Від чого залежить форма, розміри та прилягання комірив?

До завдань логічного характеру належать кросворди, чайнворди, кросчайнворди.

Завдання третього рівня – це нетипові завдання, які вимагають евристичних нестандартних дій. У процесі виконання таких завдань учні застосовують попередньо засвоєні знання та вміння у нових для них ситуаціях.

Наприклад. Обґрунтуйте вибір фасону та особливості технологічного виготовлення кльошової спідниці з тканини в смужку.

Завдання четвертого рівня – завдання-проблеми, які вимагають завершеності творчих дій щодо виробу, який проектують та виготовляють. Для їх розв'язання недостатньо перетворення попередньо засвоєних техніко-технологічних відомостей або способів дії. Необхідний пошук нових видів, етапів роботи, конструкцій, інформації про них тощо. Завдання-проблеми не можуть бути вирішені лише за допомогою окремих евристичних прийомів, спрямованих на застосування засвоєних знань та вмінь у нових ситуаціях, оскільки передбачають

залучення старшокласників до винахідницької, дослідницької діяльності системного характеру, мета якої – створення нових оригінальних конструкцій, добір методів художнього та технічного моделювання, технологічних вирішень, сучасних способів обробки текстильних матеріалів чи вдосконалення прийомів роботи.

Наприклад, зобразіть ескіз, побудуйте креслення та змоделюйте конструкцію святкового молодіжного плаття з вшивним рукавом з драпіруванням, розміщеним по лінії плеча, з тканини з ворсом.

Такі завдання рекомендують також для підсумкової перевірки знань, умінь, навичок, оскільки охоплюють художні, технічні та технологічні особливості виготовлення виробу.

Творчі завдання актуалізують ті ж знання, що й основні завдання, проте рівень складності їх суттєво відрізняється. Методичні особливості використання варіантів творчих завдань спрямовані на самостійний вибір учнями доступних, але не надто простих варіантів формулювання завдань. При цьому кожен старшокласник повинен усвідомлювати, що максимально можлива оцінка (кількість балів) тим вища, чим складніший варіант обрано. Розпочати розв'язування завдання можна з найскладнішого варіанта. Якщо учень переконався у неможливості завдання, вчитель пропонує другий варіант, який відрізняється від попереднього наявністю підказки. У додатковій інформації можуть бути конкретизовані вимоги до конструкції, технологічних особливостей обробки, технік оздоблення деталей виробу або вказівка на можливе спрямування вирішення проблеми. У випадку, якщо й другий варіант залишається без розв'язку, слід запропонувати завдання у найпростішій формі, (наприклад, що вимагає лише доконструювання виробу). Користуючись описаним способом, учитель може в усній формі запропонувати старшокласнику індивідуальну допомогу на різних етапах виконання завдання: завершенні зображення ескізу, рисунку; розробки викрійок на основі креслень деталей виробу; у виборі способів технології виготовлення деталей чи виробу; виборі технологічного оснащення чи основних та оздоблювальних матеріалів.

У результаті проведеного дослідження було зроблено висновок, що використання диференційованих завдань на заняттях швейної справи є важливим складником загальнодидактичної системи навчального процесу. Розроблені за вказаною класифікацією завдання рекомендовані для самостійної роботи старшокласників. Їх впровадження забезпечує врахування індивідуальних особливостей учнів; дозволяє визначити, наскільки повно та міцно засвоєні знання, набуті навички у різних видах проектно-технологічної діяльності; сприяє навчально-пізнавальній активності, розвитку здібностей старшокласників.

Для подальшого вдосконалення навчання учнів проектуванню та виготовленню швейних виробів в умовах технологічного профілю доцільно

розробити дидактичні ігри, теми творчих проєктів різних рівнів складності.

Література:

1. Беспалько В. П. Слагаемые педагогических технологий. / Беспалько В. П. – М.: Педагогика, 1989. – 192 с.